קרובים ונתרחקו הוו אתו לקמיה לדינא אמר להו פסילנא לכו לדינא אמרו ליה מאי דעתיך כר' יהודה אנן מייתינן איגרתא ממערבא דאין הלכה כרבי יהודה אמר להו אטו בקבא דקירא אידבקנא בכו דלא קאמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתיתו דינא: אוהב זה שושבינו וכו': וכמה אמר ר' אבא אמר רבי ירמיה אמר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר כו': ת"ר והוא לא אויב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ידיננו אשכחן שונא אוהב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אוהב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ולא טובתו ידיננו מידי אוהב כתיב אלא סברא הוא אויב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אוהב נמי מקרבא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעתו מאי דרשי ביה חד לדיין ואידך כדתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו מכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין בדין כאחד: **מתני'** כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומוציאין את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה אם אמר הוא אמר לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוונין נושאין ונותנין בדבר שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוספו הדיינין גמרו את הדבר היו מכניסין אותן הגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ומניין לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחביריי מחייבים אבל מה אעשה שחביריי רבו עלי על זה נאמר (לא תלך רכיל בעמך ואומר) [א] הולך רכיל מגלה סוד: **גמ'** היכי אמרי' להו אמר רב יהודה הכי אמרינן להו נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר (ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא אמרינן להו מפיץ וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר (ליה) רב אשי יכלי למימר שב שני הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא אמרינן להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו' עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז: מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדיי איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משטה אני בך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ולא עוד אלא אפילו הכמין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין למחר אמר לו תניהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני אם לא טען אין טוענין לו ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמיע לי שאני מסית דרחמנא אמר לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שנאמר אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מהכא אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר עשתי עשרה יריעות אמר אביי לא שנו אלא דאמר משטה אני בך אבל אמר

לא

קרובים ונתרחקו הוו. שמתה אחותם אשת מר עוקבא: **בקבא דקירא אידבקי בכו.** בקב של שעוה נדבקתי בכם בתמיה. כלומר איני דבוק בכם כלל אלא אתון לא צייתיתון דינא: **מיום ראשון ואילך.** בטלה שושבינות וכשר להעיד: **והוא לא אויב לו יעידנו.** דהאי והוא אעד קאי למעיד שהוא חייב גלות והעד לא אויב לו לרוצח דאי ברוצח הא כתיב (דברים ד) והוא לא שונא לו וקרא אחריני טובא: **ולא מבקש רעתו ידיננו.** דסמיך ליה ושפטו העדה וקאמר ר' יהודה דהאי לא מבקש רעתו אשופטים קאי. ולשון זה מצאתי בברייתא דסיפרי ולא בסיפרי שלנו והוא לא אויב לו העד ולא מבקש רעתו השופט: **חד לדיין.** דכדיין מודו רבנן דשונא לא ידון דלא מצי חזי ליה זכותא: **ואידך.** לפסול בדין אחד שני דיינין ששונאין זה את זה: **מתני' מאיימין עליהם.** מפרש בגמרא: **הוא אמר לי.** הלוה אמר לי: **לא אמר כלום.** דעביד איניש דאמר פלוני נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: **הודה לו.** שהיו שניהם בפנינו להודות נתכוון להיות לו עדים בדבר: **שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי.** דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות: **אפילו שנים מחייבין או מזכין והשלישי אומר איני יודע יוספו הדיינין.** ואע"ג דאי הוה פליג עלייהו הוי בטל במיעוטא כי אמר איני יודע הוי כמי שלא ישב בדין ונמצא הדין בשנים ואנן תלתא בעינן: **מכניסין אותן.** לבעלי דינין. ובגמרא (ל.) פריך הא לא אפקינהו: **גמ' היכי א"ל.** לעדים כשמאיימין עליהם: **נשיאים ורוח וגשם וגו'.** בשביל מתהלל במתת שקר דהיינו מעידי שקר גשמים נעצרים ואפילו כשהשמים מתקשרים בעבים ורוח להוריד גשמים אין הגשם בא: **אמר רבא.** מאי איכפת להו אם לא ירדו גשמים אמרי נכנס משל הדיוט שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף על פתח מי שיודע אומנות ובעל מלאכה לא עבר הרעב: **מפץ וחרב וגו' איש עונה וגו'.** כגון עדות שקר דבר בא ויתייראו שלא ימותו: **אאוגרייהו זילי.** השוכרים אותם מבזים אותם וקלים הם בעיניו: **והושיבו שנים אנשים בני בליעל.** גבי נבות היזרעאלי כתיב שיועצי המלך היו יועצים לשוכרם והיו קורין אותם בני בליעל: **בפנינו.** משמע שעשאוהו עדים(א): **פטור.** ואע"פ ששמעו עדים אתמול שהודה לו הואיל ולא אמר אתם עדיי: **משטה אני בך.** שוחק הייתי בך בשביל שהיית שואלני מה שלא היה: **הכמין.** החביא כמו וארב לו (דברים יט) ויכמון ליה: **ואין טוענין למסית.** המסית חבירו לעבודת כוכבים אין טוענין אותו ב"ד בשבילו טענת זכות אלא אם כן טוענה הוא: **ואם לא טען.** משטה הייתי בך כשהודיתי אלא אמר לא אתן לך הכא עדים שהלוית לי אין טוענין בשבילו אלא אומרין לו אחרי שהודיתה לך שלם: **ובדיני נפשות.** אם יש טענת זכות והוא אינו יודע לטעון טוענין לו: **לפי שלא טען.** הנחש לא טען הקב"ה בשבילו: **ולא תגעו בו.** הקב"ה לא הזהירם על הנגיעה ומתוך תוספת גירעו שדחף הנחש את חוה על האילן עד שנגעה בו אמר לה ראי שאין מיתה על הנגיעה אף על האכילה לא תמותי: **אמתים.** דל אל"ף מהכא קרי ביה ע)מתים הוי שתי מאות אמה. כל אותיות שבתורה הנדרשים ככתיבתם כמו ועשית ואמרת כאלו כתובה בה"א וכן אתה חסר כמו אותה פ) מלא: **עשתי עשרה.** דל עיי"ן מהכא הוו להו שתים עשרה:

לא

דברי הרב ודברי התלמיד. וא"ת אם כן כל מסית יפטר עצמו בכאותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נצטוה שלא להסית ולא נענש אלא לפי שבאת תקלה על ידו אבל מסית שנצטווה שלא להסית נמצא כשמסית עובר:

קך

מסורת הש"ס

א) [כ"ב מח: שבועות מח:], ב) [גי' ירו' ורי"ף ורא"ש אותן], ג) לקמן לז:, ד) [עיין לקמן לז: גרסת רש"י אם אמר הוא אמר לנו וכו' איש פלוני אמר לנו וכו' ע"ש פירושו משום דהוי עד מפי עד], ה) לעיל ג:, ו) לעיל ה:, ז) לקמן מג., ח) כ"ק לט: ע"ש, ט) [כ"א ל"ג ועי' תוי"ט], י) [מלת ליה ליתא בשאלתות פ' יתרו סי' נה. וכן מוכח בקידושין עב: ביום שמת רב יהודה נולד רבא], כ) בקרא מפיץ, ל) יבמות קיד., מ) [בר"ף וברא"ש איתא וצריך שיאמר אתם עדין], נ) [לקמן לו: ודוגמתו לג:], ס) קידושין מג: נדה יד: [תמורה כה. כ"ק ט.], ע) [נ"ל מאתים], פ) בע"י: וכן אתה חסר כמו אותה.

* * *

תורה אור השלם

1. או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו: במדבר לה כג

2. לא תלך רכיל בעמיך לא תעמד על דם רעך אני יי: ויקרא יט טז

3. הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר: משלי יא יג

4. נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר: משלי כה יד

5. מפיץ וחרב וחץ שנון איש ענה ברעהו עד שקר: משלי כה יח

6. והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעדהו לאמר ברכת אלהים ומלך והוציאהו וסקלהו וימת: מלכים א כא י

7. לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו: דברים יג ט

8. ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון: בראשית ג ג

9. ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: שמות כה י

10. ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת תעשה אתם: שמות כו ז

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפנינו וכו' עדים מדלא קתני שמעונו שהודה לו הס"ד:

* * *

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ז:

סו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:

סז ג מיי' פי"ז מהלכות עדות הלכה כ סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ח:

סח ד מיי' פ"ז מהל' טוען ונטען הל' א [ופי"ז מהל' עדות הל"ד] טוש"ע ח"מ סימן פא סעיף ח:

סט ה מיי' פי"ז מהל' עדות הלכה כ סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ט:

ע ו מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הל' ב סמג עשין לח טוש"ע ח"מ סימן יח סעיף א:

עא ז ח מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הלכה ז ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' יט סעיף א:

עב ט י כ מיי' פי"ז מהל' עדות הל' ג סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ז:

עג ל מיי' שם הלכה א (והל' דן טוש"ע שם סי' פא סי"ז:

עד מ מיי' פ"ז מהלכות טוען ונטען הל' ו סמג עשין צה טוש"ע שם ס"ח:

עה נ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יא:

עו ס מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:

עז ע (מיי' פ"י מהלכות סנהדרין הלכה ח):

עח פ מיי' פי"א שם הלכה ה:

* * *

מוסף רש"י

הוא אמר לי שאני חייב לו. אבל לא בפני התובע אמר כן, לא הויא הודאה (לקמן לז:). איש פלוני אמר לי. שזה חייב לזה, שהוא ראה בהלואה, היינו עד מפי עד (שם). ואחד אומר איני יודע יוספו הדיינין. דהוה ליה כמאן דלא היה התם ולישתכח דתרי הוא דהוי ואנן בעינן מעיקרא תלתא, דאי נמי גמר דינא בתרי דהוי רובא שפיר דמי (לעיל ה:).

* * *

רבינו חננאל

כל המוסיף גורע עשתי עשרה אוסיף ע' ופחות אמה: